

PUBLICATIA "ROMÂNIA MARE"(1917) ȘI PROBLEMA VOLUNTARILOR ROMÂNI DIN AUSTRO-UNGARIA

Dr. Mioara Ioniță

În efortul său de refacere și reorganizare după înfrângerile suferite în toamna și iarna anului 1916, dar mai ales pentru acoperirea deficitului numeric de care suferea, armata română primește un nesperat și de neprețuit sprijin prin crearea Corpului Voluntarilor Români format din foștii ofițeri și soldați români ce luptaseră în armata austro-ungară și care se aflau prizonieri în Rusia. Numărul acestora se ridica la 120.000 de oameni încă înainte de intrarea României în război având ca principal scop declarat eliberarea și apoi unirea tuturor românilor din teritoriile ocupate cu patria mama.

Dorința românilor transilvăneni și bucovineni aflați prizonieri în Rusia de a se înscrie voluntari în armata română a fost inițial privită cu neîncredere și suspiciune de autoritățile rusești, ca și de proprietarii de fabrici și moșii din Imperiul rus, care se vedeau constrânși să renunțe la o forță de muncă sigură, viguroasă și ieftină. În cele din urmă însă, în ciuda greutăților și piedicilor întâmpinate, la sfârșitul lunii decembrie 1916 se constituie la Darnița, lângă Kiev "un mare lagăr, în care au fost aduși 250 de ofițeri și 1200 gradați, dintre prizonierii români"². Începutul era făcut și treptat, guvernul rus care limitase numărul voluntarilor ce puteau fi recrutați la 5.000, manifestă o atitudine mai binevoitoare, permițând recrutarea a 30.000 de voluntari. Astfel, declanșată în iarna 1916 — 1917 și finalizată prin plecarea la Iași, în iunie 1917, a primului batalion de voluntari ardeleni, acțiunea de recrutare și instrucție, sprijinită chiar și de Marele Stat Major al armatei ruse, nemaivorbind de implicarea guvernului român și a Marelui Stat Major al armatei române prin numirea colonelului Pietraru în funcția de comandant al lagărului, devine, de la 22 august 1917, una permanentă și sistematică.

Odată cu transferarea lagărului românesc chiar în Kiev, rata înscrierii de voluntari în armata română ajunge de până la 200 persoane/zi, ceea ce face posibilă ca "de la 3 iunie la 14 noiembrie 1917, cât a durat perioada activă de recrutare și instrucție", să fie "trimise în Moldova 11 batalioane, cu un efectiv total de 374 ofițeri și 8.261 soldați"³. Se explică astfel procentul mare de voluntari pe care l-au dat prizonierii români din Rusia — 8,43%⁴, față de cehi — 8% sau iugoslavi 7,5%. În acest sens, într-un articol intitulat "Voluntarii români" apărut în ziarul "Kievleanin" din Kiev se remarcă faptul că "transilvănenii, foști supuși ai Austriei, s-au dovedit ca partea cea mai patriotică a poporului românesc. Ei sunt un popor cu sentimente curat democratice... Visul transilvănenilor e de a se desface pentru totdeauna de monarhia austro-ungară și de a se uni cu România"⁵

De altfel presa a avut un rol extrem de important în menținerea legăturilor între prizonierii români risipiți pe toată întinderea Rusiei și în recrutarea și organizarea lor ca voluntari ai armatei Vechiului Regat. Meritul principal în atingerea scopului menționat revine publicației săptămânale editată de intelectualii Corpului de Voluntari Români din Rusia, începând cu data de 20 iulie 1917, botezată, semnificativ,

“România Mare” cu subtitlul “foaia voluntarilor români din Austro-Ungaria”. Sub conducerea lui Sever Bocu, redactor șef, avându-i drept colaboratori pe Gh.Popp și Filaret Doboș, redactori, gazeta va apărea, în limba română, mai întâi la Kiev, până în ianuarie 1918, iar din 7 ianuarie și până în 8 aprilie 1919, în aceleași condiții și sub aceeași conducere, la Paris, cu subtitlul schimbat în “foaia voluntarilor și soldaților români în Franța și Italia”

Încă din primul său număr pe frontispiciul căruia se făcea specificația că “exemplarele trimise lagărelor de prizonieri sunt gratuite”, gazeta “România Mare” adresându-se prizonierilor își asumă un rol militant și nu contemplativ. “Camarazi, risipiți prin toată nemărginirea Rusiei! Armata Voluntarilor Români, Transilvăneni și Bucovineni, face apel la voi. Cei cărora vă va cădea acest ziar în mâini, considerați-l drept un ordin de mobilizare... Veniți izolați, veniți în grupuri, veniți care cum apucați de veste”⁷ Aproape în fiecare număr al său într-un ștreif care să-l scoată în evidență, aplicat de obicei pe prima sau a doua pagină era tipărit un apel mobilizator: “Cine își iubește neamul și țara se înscrie în Corpul Voluntarilor Români”⁸.

Adresând asemenea repetate apeluri “către prizonierii de origine română” redacția “României Mari” oferea și motivația principală a demersului său, care era, în același timp și motivația celor ce-i vor fi urmat îndemnul. “Armata română a avut mari pierderi în oameni (era în perioada marilor bătălii de la Mărăști, Mărășești și Oituz — n.n.). De aceea este nevoie de mai mulți voluntari... Ochii tuturor se îndreaptă spre noi, românii din Transilvania, din Banat, din Bucovina. Ei ne cheamă la datorie, la apărarea ultimului colț de pământ românesc... Nu uitați, frați Români, că pentru... ca să ne scape de urgia de veacuri a dușmanilor noștri, Românii din România liberă au lăsat totul și au suferit și au murit pentru libertatea noastră, pentru mântuirea noastră. Veniți cu toții aici la Kiev, unde prin îngrijirea Corpului de Voluntari Români veți fi echipați și porniți repede în România.

În același timp publicația “România Mare” își încunoștința cititorii — prizonierii români, ca și pe cei deveniți deja voluntari, asupra mecanismului de funcționare a celor două servicii înființate de guvernul român în Rusia — “Corpul Voluntarilor Români” având ca atribuție principală “de a aduna prizonierii de origine română ce vor să lupte ca voluntari în armata română și a-i pregăti și echipa” și “Serviciul prizonierilor români în Rusia” prin care s-a “organizat un întreg sistem de cercetare și ajutor pentru toți românii risipiți pe teritoriul Rusiei”¹⁰. Pentru ca acest din urmă serviciu să-și poată desfășura în condiții cât mai bune activitatea, gazeta publica începând chiar din primul număr, un model de chestionar care putea ușura strângerea de date despre prizonieri, rugând ca el să circule fie și numai prin viu grai și apoi, informațiile strânse să fie trimise pe adresa din Kiev a serviciului respectiv. Cele 12 întrebări cuprinse în numitul chestionar erau: „ 1. Numele și prenumele celor ce se află la un loc; 2. Locul exact unde se află; 3. De când sunt acolo; 4. Dacă au informații că vor fi mutați iarna de acolo; 5. La ce muncă sunt folosiți; 6. Cât sunt plătiți; 7. Dacă li se asigură hrană și locuință bună; 8. Dacă au vreo plângere de făcut; 9. Cu ce neamuri de prizonieri stau și câți sunt aceștia numeric; 10. Dacă sunt români bolnavi și în ce spital; 11. În ce locuri apropiate știu că mai sunt români; 12. Câți din ei vor să intre voluntari în armata română”¹¹ Periodic, publicația anunța trimiterea în lagărele unde erau prizonieri de origine română a “noi conferențieri pentru ușurarea soartei

prizonierilor români și pentru înlesnirea înscrierii de voluntari”¹².

Redacția săptămânalului “România Mare” este inițiatoarea, în numărul său din 28 septembrie 1917 a “fondului de ajutorare a prizonierilor romani”¹³ și tot ea face popularizarea și subscrie cea dintâi în favoarea altor două fonduri — cel destinat prizonierilor români bolnavi, răniți sau invalizi¹⁴ și “fondul de propagandă în străinătate urmărind distrugerea Austro-Ungariei”¹⁵ Primii care contribuie cu sume apreciabile la constituirea “fondului de ajutorare a prizonierilor români” considerând că “cine dă la vreme, dă de două ori” sunt comandantul lagărului Corpului Voluntarilor Români din Kiev, colonelul Pietraru — 500 ruble, dr. G. Creangă, subdirectorul Creditului Funciar — 400 ruble, locotenentul Emil Montia — 20 ruble, Filaret Doboș - 20 ruble, Sever Bocu — 40 ruble, ca și câțiva studenți basarabeni cu sume modeste — 2-3 ruble, dar al căror gest era simbolic. În decembrie 1917 “fondul de ajutorare a prizonierilor români” ajunsese să însumeze 25.202,12 ruble¹⁶ la care se adaugă cei 25.000 lei dăruți de guvernul român în octombrie 1917 și cei 20.000 lei trimiși de Societatea “Dacia Traiană”¹⁷ La sporirea fondului contribuie în decembrie 1917 și Banca Națională a României cu suma de 5.000 de ruble și Banca de asigurare “Dacia România” cu suma de 7.000 ruble¹⁸.

Nu putem ignora un alt fel de apel pe care redacția “României Mari” îl face către cititorii săi, contribuind de data aceasta la sprijinirea pe plan moral a prizonierilor români. La 26 octombrie 1917 ea cerea ajutorul celor care aveau posibilitatea să participe la constituirea unui fond de cărți “pentru acești bieți nenorociți, dați uitării atâta amar de vreme. De trei ani de zile trăesc acești oameni fără nici o știre de la ai lor de-acasă, departe de cunoscuți și prieteni, izolați de neamul lor”¹⁹

În sfârșit, prin relatarea detaliată mai întâi a plecării primului batalion de voluntari ardeleni și a festivităților prilejuite de sosirea lor la Iași și depunerea jurământului lor în fața Regelui Ferdinand I, a I.P.s. Mitropolitul Moldovei Pimen, a primului ministru, Ionel I.C.Brătianu și a celorlalți membri ai guvernului, urmată de prezentarea pe larg a manifestărilor de entuziasm care însoțeau de fiecare dată plecarea unui nou batalion de voluntari în România, publicația “România Mare” a contribuit substanțial la creșterea numărului celor ce se înscriau ca voluntari în armata română.

Ce puteau să trezească în sufletul prizonierilor români care citeau gazeta, cuvintele rostite, de pildă, de către colonelul Pietraru la plecarea din Kiev către România, la 2 octombrie 1917, a celui de-al optulea batalion de voluntari format din 900 ardeleni și bucovineni, decât dorința de a le urma exemplul. “Mergeți cu bine și luptați ca și frații voștri. Acolo veți găsi un Rege mare și viteaz, generali și ofițeri iscusiți în conducerea luptelor și soldați viteji oțeliți în luptă cu cel mai aprig dușman. Veți găsi o Regină bună, care îngrijește de cei răniți cu o duioșie de adevărată mamă. Mergeți fără grijă! Vă așteaptă cinstea și onorurile țării românești, care salută în voi pe fiii teritoriilor subjugate de veacuri și cari dorește să le unească cu ea”²⁰.

Într-adevăr impactul pe care l-a avut publicația “România Mare” asupra cititorilor ei a fost imens, depășind toate așteptările, mai ales că ajungerea gazetei la destinație era în greunată de distanțele mari între localitățile unde trăiau și munceau prizonierii români. Din acest motiv rubrica destinată a publica scrisorile sosite pe

adresa redacției gazetei și intitulată “<<România Mare>> printre prizonieri”, va deveni curând neîncăpătoare. Ioan Marcu “român din comitatul Brașov” prizonier în gubernia Eroslov mulțumea redacției pentru ziarul trimis relatând: “O bucurie nemaipomenită a fost între noi când am primit jurnalul. L-am cetit cu voce voioasă cuvântul nostru românesc, pe care dorim să nu-l pierdem niciodată, pentru aceea suntem datori să ni-l apărăm și cu iubire unul de altul să ni-l câștigăm”²¹. Menționând că din 1916 a cerut să fie înscris voluntar, el roagă redacția să-l sprijine în realizarea acestei dorințe. Aceeași cerere este adresată redacției și de Ioan Bota din Câmpeni²², prizonier în gubernia Kiev, de “Toader Matei și soții”²³, de Iulian Flămându, “fost învățător din Transilvania”²⁴, de Ludae Ion, prizonier în gubernia Perm, care vorbind în numele altor 23 de români aflați în același lagăr, menționează “noi încă așteptăm cu căldură să fim chemați sub steagul național al dumneavoastră”²⁵. Șapte români aflați prizonieri la Alpaievsk și Verhoturi scriu redacției că s-au înscris voluntari chiar de la începutul războiului și “am și început a lucra un drapel care ne-a costat 30 ruble”²⁶. Mai mult, pentru a-și pune în aplicare intenția de a intra în armata română au fugit de două ori din lagăr, au fost prinși și bătuți, iar drapelul le-a fost luat de ruși. Și exemplele ar putea continua la nesfârșit pentru că paginile gazetei și mai ales rubrica menționată abundă în asemenea știri și întâmplări uneori de-a dreptul incredibile și impresionante.

Concluzionând, putem afirma cu certitudine că dincolo de scăderile inerente unei asemenea întreprinderi - o publicație apărută pe teritoriu străin, în condiții deosebit de vitrege și nedispunând întotdeauna de fondurile necesare, “România Mare” se constituie nu numai într-o tribună de luptă, dar și într-o cronică fidelă a problemelor cu care se confruntau prizonierii români din Rusia în dorința lor de a deveni voluntari în armata română.

NOTE.

1. Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României. 1916 — 1919*, vol.II, București, 1989, p.36.
2. Ibidem.
3. Ibidem, p.37.
4. Ibidem.
5. România Mare, anul I, nr.12 din 5 octombrie 1917, p.4.
6. Georgeta Răduică, Nicolin Răduică, *Dicționarul presei românești*, București, 1995, p.367.
7. România Mare, anul I, nr.1 din 20 iulie 1917, p.1.
8. Ibidem, nr.1 din 28 septembrie 1917, p.2.
9. Ibidem, nr.6 din 24 august 1917, p.1.
10. Ibidem, nr.14 din 19 octombrie 1917, p.3.
11. Ibidem, nr.1 din 20 iulie 1917, p.4.
12. Ibidem, nr.7 din 31 august 1917, p.4.
13. Ibidem, nr.11 din 28 septembrie 1917, p.1.
14. Ibidem, nr.12 din 5 octombrie 1917, p.1.
15. Ibidem, nr.20 din 5 decembrie 1917, p.3.

16. Ibidem, nr.22 din 22 decembrie 1917, p.3.
17. Ibidem, nr.15 din 26 octombrie 1917, p.3.
18. Ibidem, nr.20 din 5 decembrie 1917, p.4.
19. Ibidem, nr.15 din 26 octombrie 1917, p.4.
20. Ibidem, nr.12 din 5 octombrie 1917, p.1.
21. Ibidem, nr.4 din 10 august 1917, p.3.
22. Ibidem, nr.5 din 17 august 1917, p.3.
23. Ibidem.
24. Ibidem, nr.6 din 24 august 1917, p.4.
25. Ibidem.
26. Ibidem, nr.8 din 7 septembrie 1917, p.2.